

COLUMN

JE KOP IN DE ONDERGROND STEKEN

Corné Nijburg*

■ Waarschijnlijk wordt dit een nieuw spreekwoord, waarbij ik het woord 'zand' in 'ondergrond' heb vervangen. Dit is van toepassing op situaties waarin iedereen weet dat we actie moeten ondernemen, maar niemand wat durft te doen, uit angst om voor de kosten te moeten opdraaien.

■ Recentelijk hadden we vanuit het Water Governance Centre in Eindhoven een discussiemiddag georganiseerd met veel deskundigen over het stopzetten van industriële grondwateronttrekkingen. In de periode vóór 1970 werden in (industrie) steden nieuwe en veelal grote grondwaterwinningen opgestart. Deze winningen moesten industriële complexen van voldoende proceswater van goede kwaliteit voorzien en hebben daarbij een belangrijke hydrologische bijdrage geleverd aan de (verdere) industriële ontwikkeling van Nederland. Als gevolg van deze winningen, waarvan sommige zelfs dateren uit eind 19e en begin 20ste eeuw, is het grondwaterpeil in deze gebieden verlaagd. Bij bouw van uitbreidingswijken, zowel jaren '30 woningen als naoorlogse wijken, is dit verlaagde peil als maatgevend beschouwd. Waar vanwege efficiëntere productieprocessen de onttrekking beëindigd wordt, leidt dit tot een stijging van het stedelijk waterpeil met omvangrijke grondwateroverlast als gevolg. Deze problematiek speelt in een groot aantal (industrie) steden waaronder Eindhoven, Enschede, Tilburg, Utrecht, Amersfoort en Delft. Een onveranderd regime, dat wil zeggen continueren van de onttrekking, is eigenlijk een onbevredigende oplossing. In Delft, bijvoorbeeld, wordt de onttrekking gecontinueerd en wordt het grondwater naar zee afgevoerd.

Maar waarom wordt deze problematiek al zo lang niet duurzaam opgelost of soms zelfs doodgezwegen? Waarom steken bestuurders de kop in het zand? De deskundigen in Eindhoven kwamen tot de conclusie dat het heeft te maken met onduidelijke regelgeving en bestuurlijke verantwoordelijkheden. De complexiteit

is groot en er zijn veel partijen bij betrokken: gemeente, waterschap, provincie, rijk, bedrijfsleven, drinkwaterbedrijven en woningbouwcorporaties. Maar de verantwoordelijkheden zijn onduidelijk en de financiële belangen zijn groot. Er heerst een sfeer van 'als ik er over begin lopen we het risico om als organisatie te moeten opdraaien voor de kosten'.

Good governance begint hier met het probleem wel bespreekbaar maken. Eerst onderzoeken wat het maatschappelijke vraagstuk is en wat een goede oplossing zou kunnen zijn. De formele regels en financieringsvraag nog even uitstellen. Door het vraagstuk in een bredere opgave te plaatsen van adaptief stedelijk waterbeheer, ofwel door de complexiteit nog wat groter te maken, komen nieuwe onverwachte maatschappelijke oplossingen naar voren. We moeten gaan zoeken op meerdere schaalniveaus. Hierbij moet worden gekeken naar een samenhangende aanpak vanuit een robuuste (klimaatbestendige) inrichting van het stedelijk gebied. Soms blijkt de verplaatsing van de waterwinning naar het stedelijk gebied, en zo de grondwaterstand verlagen, een goede onverwachte oplossing ter compensatie van de industriële grondwateronttrekkingen. Pas als een duurzame oplossing is bedacht, moeten we nagaan wie welk deel moet betalen.

Uiteindelijk moeten partijen hun verantwoordelijkheid durven nemen en hun 'hoofd boven het maaiveld' durven uitsteken. We weten allemaal wat we met dat maaiveld bedoelen: de grond onder onze voeten met alle belangen die daar spelen. ■

* **Corné Nijburg**, Directeur Water Governance Centre.